

УДК 658.1

У. Я. Витвицька,

к. е. н, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6619-3314>

П. І. Малкович,

магістр, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1362-7345>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.6.127

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

U. Vytvytska,

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

P. Malkovych,

Master's Student, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

FINANCIAL SECURITY OF SMALL ENTERPRISES: ESSENCE, COMPONENTS AND MAIN THREATS IN THE CONDITIONS OF INCREASING ECONOMIC INSTABILITY

На основі вивчення наукових підходів до висвітлення сутності фінансової безпеки обґрунтовано доцільність розглядати її у контексті малих підприємств з позиції двох підходів: статичного — як стан захищеності фінансових інтересів та динамічного — як здатність протидіяти загрозам. Зазначено, що головним фінансовим інтересом малих підприємств є максимізація добробуту власників, що забезпечується шляхом зростання ринкової вартості підприємства. Обґрунтовано, що у складі фінансової безпеки малих підприємств доцільно виділяти податкову, валютну, грошово-кредитну (банківську), інвестиційну та страхову складові. Вони є взаємопов'язаними елементами та здійснюють вплив на загальний рівень фінансової безпеки підприємства.

В основі фінансової безпеки малих підприємств закладена здатність протидіяти потенційним та реальним загрозам. Класифікацію загроз фінансовій безпеці підприємств здійснюють за різними ознаками, проте найчастіше виділяють зовнішні та внутрішні загрози. Зазначено, що з початком повномасштабної війни в Україні перед вітчизняними суб'єктами господарювання, у тому числі й малими підприємствами, постали нові виклики та загрози, які стисло були висвітлені у статті.

Ensuring the financial security of business entities has recently become especially relevant, which is confirmed by the increase in the number of publications on this issue in the Scopus and WoS databases. At the same time, despite the powerful scientific development, there is a large number of scientific approaches to both highlighting the essence of the financial security of the enterprise, identifying its components, and assessing its level, which is explained by the complexity and multifaceted nature of this concept.

Based on the study of scientific approaches to highlighting the essence of financial security, the expediency of considering it in the context of small enterprises has been substantiated from the standpoint of two approaches: static — as a state of protection of financial interests and dynamic — as the ability to counteract threats. It has been noted that the main financial interest of small enterprises is the maximization of the well-being of the owners, which is ensured by the growth of the market value of the enterprise. It has been substantiated that it is advisable to allocate tax, currency, monetary credit (banking), investment and insurance components as part of the financial security of small enterprises. They are interrelated elements and influence the overall level of financial security of the enterprise.

The basis of financial security of small enterprises is the ability to counteract potential and real threats. At the same time, threats should be understood not only as potentially possible or actual actions of attackers, but also as a set of factors and conditions of an objective nature that can cause negative financial consequences for the enterprise's activities and make it impossible to realize its financial interests.

The classification of threats to the financial security of enterprises is carried out according to various signs; however, most authors in their research pay the most attention to the study of external and internal threats. The first do not depend on the enterprise and represent the greatest danger, since they cannot be detected and predicted. The others are usually caused by a low level of financial management efficiency, the absence or low effectiveness of the financial security service, a low level of personnel security, employee financial fraud, the presence of corporate conflicts, etc.

It has been noted that with the beginning of a full-scale war in Ukraine, domestic economic entities, including small enterprises, faced new challenges and threats, which were briefly covered in the article.

Ключові слова: фінансова безпека, малі підприємства, фінансові інтереси, зовнішні загрози, внутрішні загрози, економічна нестабільність.

Key words: financial security, small businesses, financial interests, external threats, internal threats, economic instability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах посилення економічної нестабільності, яке було зумовлене спочатку пандемією COVID-19, а згодом — повномасштабною військовою агресією проти України, проблема забезпечення фінансової безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання набула надзвичайної актуальності. Особливо гостро вона постає перед представниками малого бізнесу — малими та мікро- підприємствами, які в силу специфіки свого функціонування є найбільш уразливими до дії дестабілізуючих факторів макроекономічного характеру, з одного боку, та, з іншого, характеризуються вищим рівнем гнучкості та адаптивності порівняно з крупними компаніями.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, які досліджували сутність фінансової безпеки суб'єктів господарювання, теоретико-методичні аспекти її забезпечення та оцінювання, формування механізму управління нею, насамперед слід виділити таких як: Варналій З. С., Мельник С. І., Парфентій Л. А., Стащук О. В., Меліхова Т. О., Вдовенко Л. О. та Черненко О. С., Сусіденко О. В., Чорна С., Краснокутська Н. С.

Дослідженню сутності та особливостей забезпечення фінансової безпеки малих підприємств присвячені роботи Шопської Ю. К., Осідач О. Б., Бондарчук Н. В., Якубенко Ю. Л. та Хлівної І. В.

Також останнім часом з'являється все більше наукових публікацій, присвячених дослідженню фінансової безпеки в умовах цифрової економіки, серед яких заслуговують уваги статті Захаркіна О. О., Мехеда А. М. та Варналій З. С., Онишко С. В., Пантелєєвої Н. М.

Виконаний Чорною С. бібліометричний аналіз досліджень фінансової безпеки дав змогу з'ясувати, що перші публікації на цю тему з'явилися у SCOPUS ще у 1933 р., а в WoS — у 1976 р. Упродовж 2009—2011 рр. та починаючи з 2017 р. спостерігалось значне зростання кількості досліджень, пов'язаних із фінансовою безпекою, що пояснюється наслідками світової фінансової кризи 2008—2009 рр., появою криптовалют, змінами у банківському секторі та загалом у фінансовій сфері. Найбільше статей було зафіксовано у 2021 р.: у базі Scopus — 200 документів, у WoS — 241 документ. При цьому переважно публікації стосуються досліджень пандемії COVID-19 та її впливу на глобальний фінансовий сектор і безпеку людей. Найчастіше питання фінансової безпеки досліджують науковці із США (582 документи у Scopus та 529 документів у WoS), Великобританії та Китаю (понад 100 документів у середньому). Україна потрапила в десятку країн з кількістю публікацій на цю тему — 89 документів у Scopus та 205 у WoS [1, с. 128—130].

Вище висвітлене підтверджує, що проблематика забезпечення фінансової безпеки не втрачає своєї актуальності, не дивлячись на багаточисельні дослідження цього напрямку. Разом з тим, не зважаючи на потужний науковий доробок, існує велика кількість підходів як до висвітлення сутності фінансової безпеки

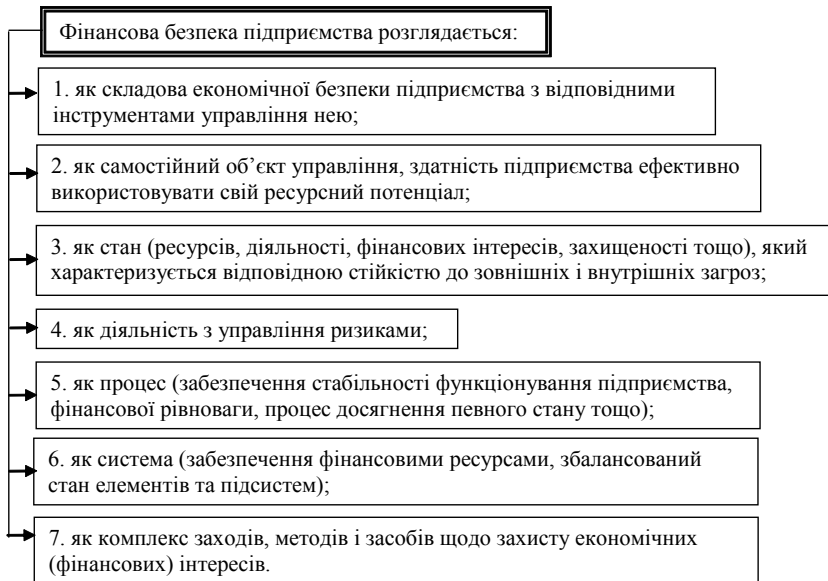

Рис. 1. Систематизація наукових поглядів щодо дефініції "фінансова безпека підприємства"

Джерело: сформовано на основі [5, с. 18].

підприємства та виділення її складових, так і до оцінювання її рівня, що пояснюється складністю та багатоаспектністю даного поняття.

**ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ
(ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)**

Метою даного наукового дослідження є обґрунтування сутності фінансової безпеки малих підприємств, виокремлення її складових, а також висвітлення основних загроз, що мають місце в умовах посилення економічної нестабільності.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Проведене вивчення праць сучасних вітчизняних науковців, які розглядали сутність фінансової безпеки підприємств, дало змогу дійти до висновку про наявність певних розбіжностей у тлумаченні даного поняття.

Так, Якубенко Ю. Л. розглядає фінансово-економічну безпеку підприємства з позиції таких підходів [2, с. 220]:

— функціонального — як захищеність фінансово-економічних інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз (здатність їх виявити, усунути та нейтралізувати);

— статичного — як стан фінансово-економічного розвитку, який характеризується збалансованістю, стійкістю, стабільністю функціонування підприємства відповідно до його стратегічних цілей;

— ресурсного — як здатність фінансово-економічної системи забезпечувати безперер-

вно виробництво та відтворення достатнім обсягом матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Грунтовне дослідження сутності поняття "фінансова безпека підприємства" здійснив у своїй монографії Мельник С. І., який розглядає фінансову безпеку у контексті економічної безпеки підприємства. Проведений науковцем морфологічний аналіз дав змогу виділити дев'ять підходів до трактування сутності даного поняття: ресурсно-функціональний, конкурентний, захисний, гармонізаційний, стійкісний, інформаційний, фінансовий, цільовий, комплексний. При цьому Мельник С. І. стверджує, що найбільш поширеним є ресурсно-функціональний підхід, який акцентує увагу на опти-

мальному залученні ресурсів, застосуванні превентивних заходів стосовно внутрішніх та зовнішніх загроз [3, с. 16].

Серед учених, які займалися вивченням теоретико-методичних і практичних аспектів формування й оцінювання фінансової безпеки підприємств, слід виділити Меліхову Т. О., якою виокремлено вісімнадцять підходів до визначення поняття "фінансова безпека промислового підприємства", а саме: захисний, стійкісний, прогресивний, перспективний, стабільний, збалансований, ресурсний, вартісний, граничний, контрольний, управлінський, стратегічний, збалансований, фінансовий, організаційний, комплексний, статичний та динамічний [4]. Не применшуючи наукову значущість проведених даною ученою досліджень, вважаємо, що така надмірна деталізація не спрощує, а навпаки ускладнює розуміння даного поняття і призводить до труднощів при розробці методичних засад оцінювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Систематизацію наукових досліджень дефініції "фінансова безпека підприємства" здійснила Краснокутська Н. С., що дало змогу виділити такі підходи (рис. 1).

На основі проведеного контент-аналізу і вивчення сутнісних ознак фінансової безпеки підприємств Краснокутською Н. С. запропоновано трактувати дане поняття "як комплексну характеристику стану захищеності фінансових інтересів підприємства і їх узгодженості із наявним потенціалом і заявленими цілями, що дозволяє протистояти різним негативним фак-

Рис. 2. Основні підходи до трактування поняття "фінансова безпека малого підприємства"

Джерело: власна розробка авторів.

торам у процесі фінансово-господарської діяльності" [5, с. 18].

Парфентій Л. А. виділив два підходи до визначення фінансової безпеки підприємства: як складової частини економічної безпеки і як самостійного об'єкта управління, зазначивши при цьому, що у рамках останнього підходу її розуміють як [6, с. 17]:

- стан найбільш ефективного використання ресурсів підприємства;
- рівень фінансового стану підприємства;
- процес забезпечення захищеності підприємства;
- здатність підприємства (розробляти фінансову стратегію, здійснювати фінансову діяльність, управляти ризиками тощо);
- систему з управління ризиками та забезпечення ресурсами.

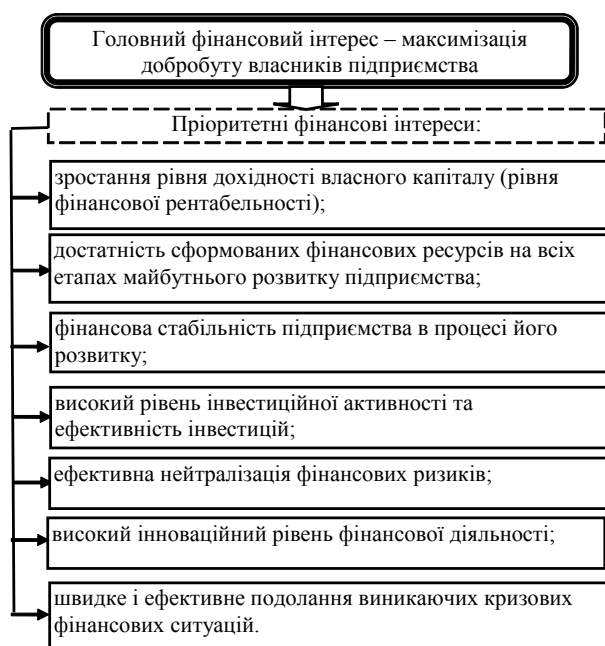

Рис. 3. Система пріоритетних фінансових інтересів малого підприємства

Джерело: сформовано на основі [3].

Під фінансовою безпекою підприємства науковець пропонує "розуміти його динамічний фінансовий стан, що характеризується стабільною захищеністю пріоритетних фінансових інтересів підприємства від ідентифікованих ендогенних і екзогенних загроз та здатністю забезпечувати реалізацію своїх фінансових інтересів, місії і завдань, а також власний розвиток достатніми обсягами фінансових ресурсів" [6, с. 20].

Стащук О. В. виділяє такі підходи до інтерпретації сутності фінансової безпеки (у контексті акціонерних товариств) [7, с. 45—49]:

- як захищеність від зовнішніх і внутрішніх загроз;
- як стан фінансової стійкості підприємства та систему кількісних і якісних індикаторів оцінювання його фінансового стану;
- як досягнення стану найбільш ефективного використання фінансових ресурсів підприємства;
- як узгодження та захист фінансових інтересів суб'єктів господарювання.

Таким чином, узагальнивши проведені дослідження, вважаємо доцільним виділити два найбільш поширені підходи до висвітлення сутності поняття "фінансова безпека підприємства", які найбільш повною мірою придатні саме для малих підприємств (рис. 2).

Отже, більшість науковців при визначенні фінансової безпеки оперують поняттям "фінансові інтереси". Як зазначає Якубенко Ю. Л., це життєво важливі фінансові цінності, визначальні фінансові потреби, реалізація яких гарантує фінансову незалежність і подальший розвиток діяльності підприємства [2, с. 220—221].

Погоджуємося із думкою Бланка О. І. та Парфентій Л. А., що головним фінансовим інтересом підприємств, у тому числі малих, є максимізація добробуту власників, що забезпечується шляхом максимізації ринкової вартості даних суб'єктів господарювання [6, с. 18]. Реалізація головного фінансового інтересу забезпечується системою наступних пріоритетних фінансових інтересів (рис. 3).

Стосовно виділення складових фінансової безпеки підприємств, то, як зазначає Парфентій Л. А., у даному аспекті погляди науковців в основному збігаються: виділяють бюджетну, грошово-кредитну, валютну, банківську, інвестиційну, фондову та страхову компоненти.

Погоджуємося з думкою науковця, що "виділення усіх вищезазначених складових фінансової безпеки більш доцільне на макрорівні. На мікрорівні ж відбувається їх дублювання...",

тому даним автором запропоновано виокремлювати податкову, валютну, банківську, інвестиційну та страхову складові [6, с. 19]. Їх сутнісна характеристика наведена на рис. 4.

Інший важливий аспект, з яким пов'язують фінансову безпеку підприємств, — це здатність протидіяти потенційним та реальним загрозам.

Під загрозою фінансово-економічної безпеки малих підприємств Якубенко Ю. А. та Стрижак Я. І. розуміють потенційні або реальні дії фізичних чи юридичних осіб, що порушують стан захищеності підприємства і здатні призвести до припинення його діяльності чи до фінансових та інших утрат [2, с. 221].

Проте загрози можуть бути спричинені не тільки діями певних суб'єктів, вони також можуть бути зумовлені впливом цілого комплексу факторів та умов. Тому погоджуємося з Крупкою А. С. та Яструбецькою М. І., які запропонували більш розгорнуте визначення загроз фінансовій безпеці суб'єкта господарювання: "це потенційно можливі або реальні дії зловмисників, а також сукупність чинників та умов об'єктивного характеру, здатних завдати матеріальну або моральну шкоду та спричинити негативні фінансові наслідки для діяльності підприємства, унеможлививши захист його головних і пріоритетних фінансових інтересів" [9, с. 30].

Схожої думки притримується й Хлівна І. В., яка під загрозами розуміє "сукупність умов, факторів і дій фактичного або потенційного характеру, що створюють небезпеку життєво необхідним інтересам особистості, підприємства, суспільства, держави" [10, с. 27].

Стосовно виділення видів загроз фінансовій безпеці підприємства, то у даному аспекті слід виокремити напрацювання Крупки А. С. та Яструбецької М. І. [9, с. 30—32], які запропонували одинадцять класифікаційних ознак (за рівнем фінансової діяльності, сферою виникнення, об'єктом, суб'єктом, джерелом виникнення, характером прояву, способом виникнення, строковістю, рівнем ймовірності, фінансовими наслідками та можливістю передбачення), а також Меліхової Т. О. [4, с. 43], якою запропоновано сімнадцять таких ознак (за середовищем, характером, причиною, ймовірністю появи, періодом та причиною виникнення, рівнем суттєвості, ймовірністю попередження, ступенем безпеки, терміном дії, формою збитку, місцем та масштабом виникнення, ступенем імовірності, типом злочину, суб'єктом та вірогідністю усунення).

Рис. 4. Складові фінансової безпеки малого підприємства

Джерело: сформовано на основі [2—4, 6, 8].

Парфентій А. А. запропонував класифікувати загрози за восьма ознаками, а саме: за джерелом виникнення, рівнем ймовірності, характером та розміром можливого збитку, характером походження, можливістю прогнозування, видом діяльності та часовим періодом [6, с. 31—47].

Стащук О. В., досліджуючи фінансову безпеку акціонерних товариств, виділила такі класифікаційні ознаки загроз: вид діяльності, джерело виникнення у господарській діяльності, напрям фінансових відносин, період та характер виникнення, сила наслідків впливу та можливість виявлення [7, с. 333].

Разом з тим, більшість авторів у своїх дослідженнях найбільшої уваги приділяють вивченню зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємств. Як зазначають Варналій З. С. та Бондаренко С. М., найбільшу небезпеку, як правило, становлять зовнішні загрози, оскільки вони не піддаються виявленню і прогнозуванню. Серед суттєвих зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємств науковці виділяють економічну нестабільність у державі, яка проявляється через погіршення основних макроекономічних показників: зниження обсягу ВВП, зростання рівня безробіття, темпів інфляції та девальвації національної валюти [11, с. 107].

На думку Осідач О. Б. та Сарнавського Б. О., основними загрозами фінансовій безпеці в Ук-

раїні є: кібер-тероризм та кібер-злочинність, фінансові шахрайства та низький рівень свідомості населення у даному питанні, вплив світових фінансових коливань та криз на економіку країни, корупція, високий рівень тінізації економіки, недостатня ефективність державного регулювання фінансово-кредитної сфери та відсутність інновацій [12, с. 693].

Крупка Л. С. та Яструбецька М. І., окрім вище зазначених, серед суттєвих зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємств виділяють: низький рівень державного регулювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання, дії зловмисників щодо зниження ділової репутації суб'єкта господарювання, недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує фінансову діяльність суб'єктів господарювання, а також надмірну залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування [9, с. 32—33].

До основних внутрішніх загроз, що впливають на фінансову безпеку підприємств, слід віднести:

- низький рівень ефективності фінансового менеджменту, що проявляється у помилках при здійсненні стратегічного планування, аналізі та контролі фінансово-господарської діяльності підприємства, у недостовірності оцінки його прибутковості та незбалансованості грошових потоків, у недостатньому моніторингу дебіторської та кредиторської заборгованості;

- відсутність служби фінансової безпеки підприємства або низька ефективність її діяльності;

- часті зміни керівництва та ключових працівників суб'єкта господарювання;

- низький рівень кадрової безпеки, що проявляється у непрофесійному підборі персоналу;

- витік конфіденційної інформації, її спотворення, дезінформація;

- наявність корпоративних конфліктів;

- фінансові шахрайства з боку працівників підприємства;

- низький рівень юридичного супроводу при укладенні договорів та контрактів;

- недостатній рівень корпоративної культури.

Хлівна І. В. серед внутрішніх загроз фінансовій безпеці саме малих підприємств, виділяє такі: нерівноправне економічне становище малих, середніх і великих підприємств та обмежені можливості у вирівнюванні економічних умов їх господарювання; нестача або й відсутність оборотних коштів; недоступність кре-

дитних ресурсів і відповідно підвищені кредитні ризики [10, с. 28].

З початком повномасштабної війни в Україні перед вітчизняними суб'єктами господарювання, у тому числі й малими підприємствами, постали нові виклики та загрози. Зокрема, це скорочення споживчого попиту на товари і послуги на внутрішньому ринку, фактична або потенційна втрата майна внаслідок активних бойових дій та ракетних обстрілів, необхідність релокації бізнесу, відтік персоналу внаслідок мобілізації, внутрішнього переміщення або виїзду закордон, втрата або порушення набутих ділових контактів, зміна ланцюгів поставок, труднощі з логістикою, зростання вартості вхідних матеріалів та послуг і як наслідок — зниження прибутковості, погіршення можливостей використання залучених коштів, необхідність формування "фінансової подушки" тощо. Більш детальне висвітлення загроз фінансовій безпеці малих підприємств та особливостей їх функціонування в умовах воєнного стану буде здійснено у подальшому.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна стверджувати, що не дивлячись на потужний науковий доробок щодо висвітлення сутності поняття "фінансова безпека підприємства", існує велика кількість наукових підходів до його трактування. Стосовно малих підприємств, то фінансову безпеку слід розглядати як стан захищеності їх фінансових інтересів та здатність протидіяти загрозам, саме з позиції цих аспектів слід проводити оцінку рівня їх фінансової безпеки, чому будуть присвячені майбутні дослідження.

Література:

1. Чорна С. Аналіз векторів досліджень фінансової безпеки: бібліометричний аналіз. Світ фінансів. 2023. № 2 (75). С. 125—139. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1612>

2. Якубенко Ю. Л., Стрижак Я. І. Сутність фінансово-економічної безпеки малих підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 5 (05). С. 219—223. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/5_2016/42.pdf

3. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: "Растр-7", 2020. 384 с.

4. Меліхова Т. О. Економічна безпека промислових підприємств: теорія, методологія, практика: дис. ... докт. екон. наук : 08.00.04 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2018. 814 с.

5. Краснокутська Н. С., Коптєва Г. М. Дефініція поняття "фінансова безпека підприємства": основні підходи та особливості. БізнесІнформ. 2019. № 7. С. 14—19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_7_3

6. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності: монографія. Суми: видавничо-виробниче підприємство "Мрія", 2019. 184 с.

7. Стащук О. В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 398 с.

8. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства [Електронний ресурс]: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 123 с. URL: <http://surl.li/fnncu>

9. Крупка М. І., Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 320 с.

10. Хлівна І. В. Вплив ризиків на фінансову безпеку малих підприємств сільського господарства. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 2. С. 27—29. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2013/9.pdf

11. Варналій З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. Економічний вісник університету. 2023. Вип. № 56. С. 106—113. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/1822664>

12. Осідач О. Б., Сарнавський Б. О. Фінансова безпека малого бізнесу: реалії і проблеми. Молодий вчений. 2019. № 10 (74). С. 692—696. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-145>

References:

1. Chorna, S. (2023), "Analysis of financial security research vectors: bibliometric analysis", *Svit finansiv*, [Online], vol. 2 (75), pp. 125—139, available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1612> (Accessed 9 January 2024).

2. Yakubenko, YU.L. and Stryzhak, YA.I. (2016), "The essence of financial and economic security of small enterprises", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*, [Online], vol. 5 (05), pp. 219—223, available at: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/5_2016/42.pdf (Accessed 14 January 2024).

3. Mel'nyk S.I. (2020), *Upravlinnya finansovoyu bezpekoju pidpryyemstv: teoriya, metodolohiya,*

praktyka: monohrafiya [Management of financial security of enterprises: theory, methodology, practice: monograph], Rastr-7, L'viv, Ukraine.

4. Melikhova, T.O. (2018). "Economic Security of Industrial Enterprises: Theory, Methodology, Practice", Abstract of Doctor of Economic Sciences dissertation, Economics and enterprise management (by types of economic activity), Classical Private University, Zaporizhzhia, Ukraine.

5. Krasnokuts'ka, N.S. and Koptyeva, H.M. (2019), "Definition of the concept of "financial security of the enterprise": main approaches and features", *BiznesInform*, [Online], vol. 7, pp. 14—19, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_7_3 (Accessed 12 January 2024).

6. Parfentiy, L.A. (2019), *Upravlinnya finansovoyu bezpekoju pidpryyemstv v umovakh ekonomichnoyi nestabil'nosti: monohrafiya* [Management of financial security of enterprises in conditions of economic instability: monograph], *vydavnycho-vyrobnyche pidpryyemstvo "Mriya"*, Sumy, Ukraine.

7. Stashchuk, O.V. (2018), *Suchasna paradyhma finansovoyi bezpeky aktsionerlykh tovarystv: monohrafiya* [Modern paradigm of financial security of joint stock companies: monograph], TNEU, Ternopil', Ukraine.

8. Kuzenko, T.B. and Sablina, N.V. (2020), *Finansova bezpeka pidpryyemstva: navchal'nyy posibnyk* [Financial security of the enterprise: study guide], *KhNEU im. S. Kuznetsya*, Kharkiv, Ukraine, available at: <http://surl.li/fnncu>, (Accessed 19 January 2024).

9. Krupka, M.I. and Yastrubets'ka, L.S. (2018), *Finansova bezpeka sub'yektiv hospodaryuvannya: Pidruchnyk* [Financial security of economic entities: Textbook], LNU imeni Ivana Franka, L'viv, Ukraine.

10. Khlivna, I.V. (2013), "Impact of risks on the financial security of small agricultural enterprises", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 2, pp. 27—29, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2013/9.pdf (Accessed 14 January 2024).

11. Varnaliy, Z.S. and Bondarenko, S.M. (2023), "Financial security of Ukrainian enterprises in the conditions of war and post-war recovery", *Ekonomichnyy visnyk universytetu*, [Online], vol. 56, pp. 106—113, available at: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/1822664> (Accessed 12 January 2024).

12. Osidach, O.B. and Sarnav's'kyi, B.O. (2019), "Financial security of small business: realities and problems", *Molodyy vchenyy*, [Online], vol. 10 (74), pp. 692—696. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-145>.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2024 р.